

Basch Lóránt

„Indulás az öregkorba”

Emlékezés Babits Mihály utolsó életszakaszára*

(Részlet).

Közös szerkesztés Móriczcal

1933 január 22-én hagyta el Babits egy negyedévi „kényszerű mozdulatlan-ság” után először az ágyat. Az izületek gyulladásával kezdődött betegség első hulláma elült, amire a hó végén mozgalmasabb napok következtek. A három év előtt Móricz és Babits közös szerkesztői fémjelzésével, a változott magyar élet nézőpontjaihoz és kívánalmaihoz alkalmazkodóbb irány követésére rekonstruált Nyugat, Móricz Zsigmond minden ötletgazdag erőfeszítése és személyisége vonzerejének teljes latbavetése ellenére anyagi válságba jutott. A súlylyedő hajó kapitánya azt elhagyni, a Nyugatot sorsára bízni készült. Január 30-án összegyűltek az első nemzedék még élő nagyjai közül Móricz, Kosztolányi, Schöpflin és Gellért Babits betegágyánál, hogy tanácskozzanak a folyóirat további sorsáról, mellyel írói pályájuk, hírnevük elválaszthatatlanul összeforrt. (Erre a megbeszélésre Gellért a Kortársaim írásakor nem emlékezett.) Annak idején, Móricz és Babits társulása Osvát halála után, kényszerű megoldás volt. Móricz szívesebben lett volna Nyugatnak egyedüli gazdája és irányítója, a szerkesztésben gyakorlott Gellért Oszkár közreműködésére támaszkodva csupán. A kiadótulajdonos, Fenyő Miksa, azonban úgy érezte, hogy tekintettel kell lennie arra a Babits Mihályra, aki nemcsak szerkesztője volt a legutóbbi időkig, 1917 óta, a folyóiratnak, de írói munkásságával, egy évtizeden át kizárólag és azután is alkotásai legjavával, áldozatkészen, azt szolgálta. Ady halála óta a Nyugat magas irodalmi színvonalát elsősorban valóban neki köszönhette. Fenyő ezért úgy találta, hogy meg kell hívnia társul Babitsot is Móricz mellé. Felajánlotta neki átvételre részvényeinek egyharmadát, amivel az adósság egyharmad részének átvállalása járt. Megtakarított pénze Babitsnak nem volt. Adósságcsinálásról viszont egészen filiszteri fogalmi. Annak veszélyeit, nem is egy példán, még Szekszárdon tanulta meg, nagyanyjától, a Halálfiain „Cenci néni”-jétől. Tanácsért hozzám fordult, kit valamennyire érdekeltnek is tekinthetett. Amikor ugyanis közte és Osvát között az együttműködés tarthatatlanná vált, és ő a szerkesztéstől vissza is vonult, tervbevevők és tárgyalgatók egy új folyóirat alapítását, melynek főképp a vers, esszé, kritika adta volna meg karakterét.

* A naptári adatokat Török Sophienak az Országos Széchenyi Könyvtár Babits-archivumában őrzött feljegyzéseiből merítettem.

Sárközi lett volna a segédszerkesztő, ki az új revűnek már nevet is adott, a Halálfiái „Viharágú”-ját. Artinger (Oltványi) Imre, aki akkor banktitkár volt, vállalkozni ígérkezett a finanszírozásra. A meghívandó munkatársak között lett volna az Amerikában élő Jászi Oszkár is, akít — bár ominózus név viselője volt — Babits mint régi barátját közreműködésre kiszemelt. A Baumgarten-alapítvány számára nem volt közömbös egy folyóirat létezése, melynek szellemi irányítója az ő kurátora. De akkor nem jutottunk a tervezetesen túl. Babits nehezen is szánta volna rá magát arra, hogy szakítson a Nyugattal. Az új fordulatot — Fenyő ajánlatát — még aznap, 1929 november 5-én közölte velem. Ő úgy látta, ha Móricz egyedül szerkesztené a Nyugatot, abban néki többé nem volna helye. (Ez volt később a maga szempontjából Móricz felfogása is; kiválása után egy sort se írt többé a Babits által szerkesztett folyóiratba — pedig ígérte; rövidesen levétette nevét is a főmunkatársak sorából.) Emlékszem szavaira: „Én nem maradhatok *organum* nélkül. Nem is tudom mitévő legyek. Tormay Cecil karjaiba vessem magam? Annak minden vágya régóta ez.” Valóban, a Napkelet szerkesztőjének és az irodalmi kritikusanak, Rédey Tivadarnak az archívumban őrzött levelei ezt bizonyítják. De Babits erre az eshetőségre egy percig se gondolt komolyan. Önmagával került volna ellentétbe. A nagy Nyugat-nemzedékből mindenkinél jobban át volt hatva attól, hogy *igazi* irodalom csak baloldali lehet. Nem politikai értelemben, hanem úgy értve azt, ahogyan a Baloldal és Nyugatosság című, sokat támadott cikkében írta: „Az irodalmi baloldal, az igazi, azokból rekrutálódik, akik nem engedelmes *girouette*-jei a szeleknek, hanem szabad madarak ellenséges viharok közt; pártjuk az igazság, osztályuk a nép s ezenkívül egyedül vannak, egyedül az egész világban.” Aki így gondolkodott, az a kormánysszubbencióval fenntartott folyóiratba nem írhatott. Nem is írt soha, sem a Napkeletbe, sem más magát jobboldalinak valló lapba, egy sort se le. Elborult arccal, sötétben nézett maga elé. Ajánlatom, láttam, váratlanul érte. Tudott arról, hogy kurátori díjaimat kezdettől fogva tartalékolom az alapítványt szolgáló, elszámolásra nem kerülő kiadásainkra. Fontosabb célra nem is fordíthattam volna akkor a „titkos tartalékot”. Szavaimra arca felderült, mint a gyermeké, kinek vágya, nem remélten, teljességbe megy. Ez a történet még a Reviczky utcai lakásban, a keskeny könyvtárszobában játszódott. Babits hátratett kézzel — ahogyan szokta — könyvespolcához támaszkodva állt, majd fel s alá járkált. Hirtelen eltűnt. Elhatározások előtt, hogy önmagával tisztába jöjjön, egyedül kellett maradnia. Rövid idő múlva visszajött. „Voltaképp ezt illenék megköszönnöm.” De hisz az alapítványnak is fontos érdeke volt, majdnem hogy kötelessége. Babits mégis jogi formát kívánt adni a dolognak. Maga fogalmazta levelében „kamatmentes baráti kölcsön”-nek nevezte, melynek célja, hogy a „Nyugat szellemi vezetésében kellő súllyal résztvehessen”. És fenntartotta magának a visszafizetés jogát, ha vállalkozásuk reményeiket beváltanák. Mindezt azért is tartottam szükségesnek itt elmondani, mert Gellért közlései a Kortársaim-ban — e tények ismerete nélkül — megtéveszthetik az olvasót. Ignotus nevének levétele is ekkor került szóba közöttünk. Kérdő tekintettel nézett rám: „Azt mondják — ami nyilván Móriczra és Gelléltre vonatkozott, kik a levételt kívánták — nem lehet főszerkesztő az, aki Bécsben él.” De tíz éven át mégis lehetett. Láttam akkor Babitsot, aki mindig hálásan és változatlan szeretettel gondolt Ignotusra, hogy — ez nem volt az ő ízlése szerint való. Mégis Ignotus és hívei az ódiomot Babitsra hárították, elsősorban őt támadták emiatt. A köztudatba is így ment át. (L. Irodalomtörténet 1959. 3—4. sz. 411. o.)

Osvát után ketten szerkesztették tehát a Nyugatot tovább. Egyszerre, de nem együttesen. Móricz neve állott az első helyen. Ő volt — igaz — az idősebb, de a Nyugat gyakorlatában addig a betűrend volt irányadó. A szerkesztésen egyenjogú társakként megosztottak. Ki-ki a másiktól függetlenül szerkesztette a hozzá közelálló műfajt, Babits a verset, kritikát, esszét az elit számára, Móricz minden egyebet népszerűsítőn. A mai olvasónak szembeötlő az egységes szerkesztés hiánya. A Nyugatnak ez a három évfolyama két különböző folyóirat egyvelegeként hat. Nézeteltéréseik okozója nem a szellemi irányuk különbözősége és az irodalom szerepéről és jövőjéről vallott ellentétes felfogásuk volt, hanem az eredendően alkati különbözőség. Valóban a híres német tipológus alig találhatott volna külömb példát a maga két alkati főtípusának illusztrálására, mint, az akkor élők között, kétségkívül legnagyobb e két magyar író. Egy talajból, egymás mellett kinőtt két fa. Sudár jegenye, mely a mélyből tör a magasba, a legmagasabbra, és hatalmas tölgy, folyton terebélyesedő koronával és messzeágazó gyökérrzel. Így álltak ők mint szerkesztők a Nyugat talaján egymás mellett és egymás útjában.

Pedig nem kétséges, hogy zsenijük kölcsönös felismerésével őszintén nagyra becsülték egymás művét és írói súlyát. Még ha Babitsot nem érdekelte is különösebben a másik művészete — maga írja (az Írók két háború közt előszavában), hogy „csak egy súlytalan kis cikkekcskét írt róla összesen” (a Boldog világ-ról). És Móricz talán nem is értette egészen azt a költészetet, amit a másik csinált (a Babits-émlékkönyvben nem is volt új mondanivalója róla). Féltékenységre okuk nem lehetett. Annyira más forrásokból merítettek és más utakon haladtak. De az egymáshoz tartozás tudatában és a szolidaritás érzésével álltak egymás mellett, a külső tények látszata ellenére, mindvégig. Babitsról (a Dunántúl 16. sz-ban, 97. o.) Kodolányi Utóhangjára válaszolva, ezt meg is írtam már egyszer. Emlékezetemben él Babits örömet sugárzó arca az induláskor, hogy együtt vezetheti majd Móricz Zsigmonddal újjászületéséhez a Nyugatot, bizakodása, mellyel társát a tőle teljesen idegen népszerűsítő útjain is követte. Nem felejtette el soha a *Hét krajcár* írójának baráti közeledését a fogarasi száműzöttségben, ragaszkodását, kedvességét, az újpesti tanársága idején. Hogy Móricz milyenek látta Babitsot, miért szerette meg őt „nagyon”, arra a Rippl-Rónai híres képe mellé állítható élethű, bár torzító, portré vet világot, amelyet róla évek múltán (a Nyugat 1924. évi júniusi Babits számában) emlékezetből rajzolt. „Kellemes és gyámoltalan, ítéletbiztos és járatlan, tudós és céltudattalan, ijedt és vértelen, gyöngéd és rideg és sérteni nem tudó és sérülékeny és engesztelékeny és feledékeny. A nagy emberábrázolót Babitsban a rendkívüli ember izgatta és ez hajtotta a közeli megismeréshez. Valamit azonban — úgy látszik — mégse tudatosított róla magában, vagy ha igen, nem értékelt különösképp: az „élhetlenségnek tetsző erkölcsi magasságot” (Németh László szavait idéztem az ifjabb Bolyairól), ami Babitsot a tehetségben talán óriásabbnak látszó kortársai fölé emelte. És aminek az teljes tudatában volt.

A Nyugat történetének erről a periódusáról már többen megírták emlékezéseiket. Gellért, Móricz Virág, Kodolányi az Utóhangban (Dunántúl 1955—56. évf.), több-kevesebb tévedéssel, (így Móricz Virág is a Csillagba írott bevezető cikkében) és nem elfogultságok nélkül. Az olvasó hitelesebb képet alkothat magának a Csillag 1956. áprilisi számában közzétett levelezés anyagából. A lényegét én abban látom, hogy Móricz kezdetől fogva egyedüli gazdája akart lenni egy oly vállalkozásnak, amelyre energiáját összpontosítani szándékozott. Kodolányi emlékezéséből tudjuk, hogy a maga messzelátó népművelő és jóléti

terveinek támaszpontját és eszközét vélte megtalálni a Nyugatban. Babits mint társ feszélyezte elképzelései megvalósításában, azt is érezhette, hogy akadályozza őt. Nem voltak gátlásai, hogy túltegye magát a konzorciális viszonyuk szabta korlátokon és tekinteteken. Úgy képzem, hogy társasviszonyra kevésbé volt hajlamos. Talán nem is alkalmas. Babits töprengő, felelőssége érzetében nehezen határozó természetének — bár maga is akarnok — az ügyek kollegiális intézése inkább megfelelt. Biró fia volt, a maga jogaira féltékeny, de a másokét méltánylón tiszteletben tartó. Ezt a magam tapasztalatával tudom tanúsítani. Tizenöt év alatt nem fordult elő, hogy kurátortársam megkérdezésem nélkül nyilatkozatot tett, intézkedett volna. Móricznál ennek az ellenkezőjét kellett észlelnie. E különbözőségükre gondolhatott Móricz is, amikor a Fenyő Miksához intézett 1930 augusztus 28-án kelt levelében írja, hogy köztük oly lelki eltérések vannak, amelyek okán „ők ketten egy vállalatot nem vezethetnek”. Tudjuk, Babits „kilenc hónap után, mely alatt Móricz őt — így írta az imént idézett levelében Fenyőnek — kihordta”, látva, hogy a társasviszony nem tartható fenn, átengedte Móricznak, ellenérték nélkül, a maga érdekeltségét, megelégedve egy szerény dotációval járó, rovatainak terjedelmét is szűkítő szerkesztői szerződéssel. Móricz ezt követően még tovább csökkentette szerkesztőtársa rovatainak terjedelmét és honoráriumkeretét is, az anyagi helyzet romlására hivatkozással. Nem tagadható az sem, hogy a Babits Mihály által szerkesztett, a Nyugat jellegét adó műfajoknak jelentősége a folyóiratban még kevésbé jutott ezután érvényhez. Nem követném Kodolányit abban a feltevésében, hogy Móricz, amikor egyedüli ura lett a Nyugatnak, ezt demonstrálandó töltötte meg már az első számot a maga és családja tagjai írásaival, de tény, hogy azóta még kevesebb regárdal volt Babitsra. Mintha benne már csak a rovatvezető főmunkatársat tisztelte volna.

Egyedül, a Nyugatban

Ily előzmények után, Móricz Zsigmond elhatározása 1933 január végén, hogy elhagyja a Nyugatot és Gellért Oszkár készsége, hogy átvesszi s fenntartja, nagy megkönnyebbülést jelentett Babits számára. Nem kellett tovább küzdenie „oldalakért”, reklamálnia megállapodásuk betartását. Akarata ezentúl mindenben korlátlanul érvényesülhetett, még a tipografia és a honorárium kérdésében is. A naptári feljegyzésekből kitűnik — a Kortársaim írója erre nem emlékezett már —, hogy 1933 február 7-én, egy héttel a Nyugat veteránjainak már érintett megbeszélése után (előző este volt Gellért szerint a döntő tárgyalás közte, Móricz és Fenyő között) „reggel tíztől délután hatig csinálták” a lábadozó Babits és Gellért Oszkár, később annak fivére is az egymással kötendő Nyugatszerződést, mely aztán Babits Mihály haláláig hatályban is maradt. Gellért lett az eladósodott Nyugat részvényeinek birtokosa, a kiadó, Babits annak egyedüli szellemi ura. Életének utolsó szakaszában, melyről ez az emlékezés szól, a reáharuló feladatok teljesíthetésének leghatékonyabb eszközét a Nyugatban látta. Míg Osvátnak a Nyugat öncél volt, az általa szerkesztett folyóirat mint olyan érdekelte őt, míg Móricz az irodalmon túlmenő célkitűzések propagatórius eszközét kereste abban, Babits számára és kezében a Nyugat az irodalomra *nevelésnek* volt az instrumentuma: „Mit gondol rólam Ön, vagy akárki — írja 1934-ben egy olvasóhoz a Könyvről-könyvré-ben — alig lehet már fontos számomra. De lehetetlen nem törődnöm azzal, mit gondol a mai magyar olvasó és kritikus a költészetről és irodalomról.” Nevelni az irodalmi nemzedéket, egyen-

getni érvényesülésük útját, európai színvonalra emelni és kiművelni az olvasók érdeklődését és ízlését, és ezzel lerakni a magyar irodalom fejlődésének alapjait: ehhez kellett Babitsnak „organum”-ként a Nyugat. Nyolc éven át idejének jelentős részét áldozta kéziratok olvasásával, stílárís javítgatásával a szerkesztésnek. (Ezt maga mondta el nekem egyszer élete vége felé.) Kétségkívül Gellért Oszkár szolgálatkész segítsége nélkül nem bírta volna a szerkesztéssel járó sokminden teendőt ellátni, különösen nem betegségének előrehaladott stádiumában. Mulasztást követne el, ki e korszak irodalmának történetét írja és nem emelné ki hangsúlyozottan, hogy mit jelentett a fasizmus éveiben az irodalmi baloldal és a haladószellemű fiatalabb nemzedékek számára a Nyugat folytonosságának megőrzése.

Még Móricz Zsigmond kiválása előtt említette nekem Babits, hogy szeretné egy régi rovatát felújítani, a Könyvről-könyvre címűt. Ugyanezen a címen az 1923—24-es évfolyamokban tíz cikke jelent meg az irodalmi élet akkori jelenségeiről. (Az utolsók között „Fiatalok” címen Sárközi Györgynek egy leveleire adott válaszként első megfogalmazása az őt később sokat foglalkoztató nemzedék-kérdésnek.) De ezt hamarosan abbahagyta. Fontosabb feladatok, talán az évek óta készülő nagy regény sürgető befejezése eltértették erejének elaprózásától. Most, amikor a Nyugat fórumáról már egyedül ő szólott szerkesztőként az olvasókhoz, úgy érezte, személyibb kontaktust kell velök keresnie, ha nevelni is akarja őket: mit és hogyan olvassanak. 1933-tól fogva két éven át majdnem minden Nyugat-számban és azután is alkalom adtán, ezen cím alatt jegyezte fel az irodalom szerteágazó területén (nemcsak a hazaim) elkalandozó olvasmányaihoz, könyv-élményeihez fűzött elmélkedéseit, az írói mesterségről vallomásait. De csak a rovat neve maradt a régi; a műfaj más, és új a stílusa. A „Könyvről-könyvre” beszélgetésekként hat az olvasóra. Maga mondja előljáróban, az első cikkében, hogy ezúttal „mint olvasó beszél” és nem mint író „alkot”, „nem néma és magányos olvasó, hanem a vitázó, érvelő, egymásnak felelő” — „az olvasó, aki ír”. (Az ily „olvasásra” gondolt később, amikor művei gyűjteményében egyik kötetnek ezt a címet adta: „Írás és olvasás.”) Francia példa (talán utolsóinak Thibaudet Reflexions-ja a Nouvelle Revue Française-ban) lebeghetett szeme előtt. Annak intim közvetlensége, a csillogó ötletek, játékos gondolatátársítás, a kétkedés attitűdje és az önmagával felelő hang, francia írástudók *Journal*-jait, a *Causeries*-t juttatja eszünkbe. Eszmei tartalmuk viszont, a gondolkodó elmélyültség, rejtett összefüggések érzetése: inkább az angol esszén nevelődött író. A Könyvről-könyvre tagoltan bár, de lazán művészi egységbe összefűzött apró esszéi egyenrangú helyet foglalnak el Babits Mihály művében a régebbi emelkedett hangú, szigorúan szerkesztett, ma már magisztrálisnak tekinthető tanulmányokkal. Ő maga is látta, hogy sok közülük túlnőtt a megírásukra alkalmat adó aktualitáson és felvilágosításul is szolgálhat írójuk megismeréséhez. Ezeknek adott helyet az összegyűjtött művei kiadásánál esszéit összefoglaló kötetekben. Aki Babitsról, a kritikusról *életmű* képet kíván nyerni, a literátor megfogható közelségébe férközni, titokzatos műhelyébe lopva bepillantani, és aki őszinte vallomást keres arról, hogyan állott ő korának mozgatóerőiehez, áramlataihoz és problémáihoz, miként vélekedett írókörtársairól, nagyokról és kisebbekről, többet tudhat meg — néha talán csak a sorok között — ezekből az önmagával s másokkal vitázó elmélkedésekből, mint a nagyigényű költői alkotásokból vagy gondolkodásának eredményeit rendszeresen összefoglaló komoly tanulmányokból. Babitsnak ezen apró esszéiben szinte „újjászületett” prózájáról már nem mondhatta volna el első tanulmányfüzeté-

nek, a „Két kritiká”-nak bírálója Schöpflin (Nyugat 1911. L. 387. o.), hogy „ki tud küszöbölni magából mindent, ami okfejtésének nyugodt, biztos menetét szubjektív lírai hangulatokkal zavarná”. Prózája, amióta a Könyvről-könyvrét kezdte írni, könnyedebb, élőbb és személyesebb lett. Kisebb esszéi is, mint a *Halhatatlanság halála*, majd az *Európai irodalomtörténeté*-nek nagyszabású panorámája s utóbb a *Keresztül-kasul életemen* kötetébe gyűjtött emlékezései mind már ennek a *dolce stil nuovo*-nak jegyeit viselik magukon. Az öregedő író mondja egy helyütt (a Könyvről-könyvre-ben Európai irodalomtörténetéről), hogy „kereste a könnyűséget, mert mindenki számára érthető akart lenni”, — nemcsak abban *amit* mond, de hogy *önmagát* is megértesse.

Babits nem volt levélíró-alkat. Maga mondta nem egyszer, hogy a „legrosszabb” levélírók közé tartozik, „aki bizony sokszor huzamos ideig képtelen a legegyszerűbb levél megfogalmazására is, talán éppen azért, mert az írás és fogalmazás egész idegzetével űzött mestersége, s még pár százaz mondatot is nehéz közömbösen, vagy illemszerűen és hivatalosan odavetnie”. A levélírás számára nem mondanivalóinak volt kifejezési eszköze. Legtöbbször csak személyi ügyintézés, udvariassági aktus, konvenció. Benső dolgairól még ritkábban ejtett levélben szót, mint beszéd közben. Maga jegyzi meg feleségéhez írott egy levelében: senki el nem hinné, hogy ezt költő írta — kedveséhez. Ami annyi nagy író megismerésének gazdag és hiteles forrása, művük szerves kiegészítő részének tekinthető: az irodalmi levél műfaja hiányzik Babits oeuvrejéből. Ezt az űrt tölti be számomra, a harmincas évek szürkülő Nyugatába új színt és melegséget hozó szerkesztői rovat: a Könyvről-könyvre.

A „Botozgató”

Egy héttel a Nyugat-szerződés után hagyta el — november óta először — lakását Babits, rövid sétára az Attila utcába, a házuk előtt. De másnap már elment a Lánchíd-kávéházba a Nyugat szerkesztőségi asztalához. Előszörre, mint a folyóirat egyedüli irányítója. Szerkesztőségi összejövetelt nem mulasztott el soha, hacsak betegség ágnak nem döntötte. A naptári jegyzetekben megjelenednek a sokáig nélkülözött társaságot megkívánó életmódja. Bár zenéhez nem értett — szinte hivalkodva mondotta magáról: „én botfűlű vagyok”, — mégis egy este elment a Zeneakadémiára is, amikor Klemperer vezényelt (március 11-én). Ott tudja meg Illyés Gyula őrizetbevételét, kit másnap estére Schöpflin közbelépésére hazaengedtek. A kiszabadulást azzal ünneplik meg, hogy együtt elmennek moziba. Doktora még nem tartja gyógyultnak, de őt hajtja a vágy emberek közé. Elmegy Halász Gábornak az új nemzedék költőiről tartott két előadására is. A Nyugat április 15-i számában jelenik meg, ebben az esztendőben első verse: a *Botozgató*. (Erről két kézirat is maradt fenn. A végleges szöveget a Török Sophie által „1933 március”-sal jelezett, kézírással javított gépirat tartalmazza. A kép, mely e versből elénk tárul arra mutat, hogy ez a helyes keltezés. A másik kéziraton — ezt fascimilében közlöm — „1933 április” jelzés és e szó olvasható „Városmajorban”. Erre utalnak a „liget”, az „erdő” szavak. A költemény nyilván egy városmajori séta közvetlen élményéből keletkezett.) Németh László a Nyugat-generáció nagyjairól írott „Visszatekintés”-ében, a Tanú legközelebbi számában, már akkor „Babits legszebb versének” mondotta azt. A *Botozgató* egy régebbi vershez, az első nagy betegség után Szekszárdon, 1925 Gyertyaszentelőkor írott *Rekonvaleszcenciához* kapcsolódik. „Mint öregúr sétálok a napban — a ház hosszán botozyán.” (Egy a feleségéhez

csoda s tudja mit csinál, nem duzzog; a halhatatlanok biztonságával mosolyog utánunk: visszajöttök még hozzánk." Ez a Botozgató fentidézett sorára látszik utalni.)

A „Botozgató” — úgy látom ma — a fiatal kritikusi gárda egy másik tehetősége felé is suhintott, akinek meghallgatta betegsége márciusi intervallumában előadásait a „már stílusnak érzett *fél-múlttal*, a Nyugat generáció lelki arcával” szembehelyezett *mai líráról*. És akitől nem sokkal utóbb (Halász Gábor: Nemzedék-problémák, Ny. 1933. május 1-i szám) azt olvashatta: „*a tanítvány hálája a szabadulás*”. Babitsnak a nemzedékkérdésben elfoglalt és néhány évvel később, Halász Gáborral folytatott polemiája során részletesen is kifejtett álláspontja a Botozgató keletkezésének idejére nyúlik vissza. (L. Dunántúl, 19—20. sz. 150. o. 1. jegyzetét.) E versnek a természeti képpel takart irodalompolitikai értelme nem ment át a köztudatba. De ma már az irodalomtörténet távlatából alig lehet efelől kétség. Babits versei értelméről nem szokott nyilatkozni. Amikor később egyszer egy nagy költeményével kapcsolatban erről megkérdeztem, válasza ez volt: „*A költő nem tehet róla, sem ellene, hogy verséből mit olvasnak majd ki.*” Nem egy Babits versben játszik bujócskát, néha még a tudat alatt is, a szándék, a szavak jelentésével. Az igazán nagy vers értelmét mindenkor a maga szemszögéből nézve és a maga okulására találja meg. Ez a mértéke időtállásának.